

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

48

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Rutt kay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors

Dana Gregorová

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

48, 2007

90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration

Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-83-4

Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz>

NEOLIT

NEOLITHIC

NEOLITHIKUM

BRNO (k. ú. Bohunice, Nový a Starý Lískovec, okr. Brno-město)

Západně od ulice Netroufalky. LnK. Sídliště, pohřeb na sídlišti Záchraný výzkum.

V roce 2006 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno záchraný archeologický výzkum na rozhraní katastrálních území městských částí Bohunice, Nový a Starý Lískovec při realizaci další etapy výstavby Univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, a to budování infrastruktury pro plánovaný Akademický výukový a výzkumný areál a související zázemí. Při této příležitosti bylo v dosud nezastavěném prostoru vymezeném přibližně komunikacemi ulic Kamenice, Bítešská (tzv. Pražská radiála), Jihlavská a Netroufalky odkryto pokračování známého polykulturního sídliště (srov. Berkovec 2004; Geislerová 1980; 1996; Medunová-Benešová – Vitula 1994; Přichystal 2006; Tichý 1972; Vitula 1993). Dotčený pozemek se rozkládá v nadmořské výšce od 276 do 290 m, v jihozápadním úseku mírně k severovýchodu ukloněné plošiny, která tvoří sedlo mezi Kamenným vrchem na západě a Červeným kopcem na východě. Zbývající obvod plošiny vymezují svahy na severu prudce spadající k řece Svatce, na jihu pozvolněji klesající k Leskavě, pravému přítoku Svatky. Přesná poloha lokality je na ZM ČR 1 : 10 000 list 24-34-04 určena body o souřadnicích 247:187, 241:183, 236:147, 244:140, 262:149 a 265:181 mm od západní/jižní sekční čáry.

Uvnitř skryté plochy a v trasách liniových výkopů bylo prozkoumáno téměř 1200 archeologických objektů. Většina z nich představuje pozůstatky dlouhodobého osídlení, vhodného místa pro nositele kultury s LnK (od fáze Ia (?) až po stupeň III podle Čizmář 1998). Sídliště tvořily charakteristické komplexy dlouhých nadzemních domů obdélníkového půdorysu s vnitřní kůlovou konstrukcí a s přiléhajícími stavebními jámami, které byly shodně orientovány delší osou ve směru SV–JZ. Přesné uspořádání původní zástavby však není možné vzhledem k výskytu objektů z různých časových horizontů rozpoznat. Kolem komplexů jednotlivých domů pak byly nepravidelně rozmístěny ostatní objekty, mezi nimiž početně převažovaly běžné menší sídlištní jámy bez možnosti bližší interpretace. Zachyceny však byly i plošně rozsáhlé zahloubeniny nepravidelného půdorysu, které primárně sloužily k získávání hlíny. Strukturu osady doplňují objekty hospodářského charakteru, jako jsou zásobní jámy se stěnami někdy záměrně vypálenými nebo hliněné pece se dny obvykle vyloženými říčním šterkem, lomovými kameny nebo zlomky kamenných podložek na drčení obilí.

Zvláštní zmínku si zaslouží nálezy dalších lidských pohrbů v rámci popsaného areálu (k předchozím případům srov. Berkovec 2004, 136–137; Přichystal 2006, 103). Ve výklenku zahloubeném do stěny běžného sídlištního objektu byl

pod dvěma zlomky kamenných podložek na drčení obilí objeven skelet novorozence. Kostra dospělé osoby ve skrčené poloze byla zaznamenána také uvnitř hliněné pece vybudované na okraji exploatační jámy. Dokud nebude k dispozici vyjádření antropologa, nevíme, zda je možné do této skupiny zařadit také mělký oválný výkop situovaný na jihozápadním pomezí osídleného prostoru a obsahující vedle několika střeptů velké množství drobných spálených kostí. S ohledem na nové informace o pohřebním ritu nositelů kultury s LnK nelze vyloučit možnost, že se jedná o žárový hrob.

K nejvýznamnějším zjištěním bezpochyby patří odkryv zbývajícího jižního, respektive jihozápadního úseku ohrazení osady (obr. 1). Ukázalo se, že zhruba 3 až 4 m široký a 1 m hluboký příkop s plochým dnem, který je doprovázen na severní (vnitřní) straně s odstupem asi 3 m mělkým žlábkem a který byl zachycen při výstavbě Moravského zemského archivu v roce 2005 (Přichystal 2006), pokračuje v nezměněné podobě a bez přerušení dále ve stejném směru, tj. od VJV k ZSZ, až k stávajícímu zářezu Bítešské ulice, kde proběhl záchraný archeologický výzkum již v roce 1971 (Tichý 1972). Zde bylo sice poprvé na výskyt příkopu upozorněno, ale z důvodu tehdejšího nedokonalého zaměření plochy dnes nedokážeme jednoznačně rozhodnout, zda představuje totožný objekt. Podle přibližně lokalizovaného celkového plánu totiž vůbec nenavazuje, a navíc se výrazně liší i svým vzhledem, rozměry a orientací (srov. Geislerová 1996, obr. 1–2; Berkovec 2004, mapa 2–3, obr. 11–14). Na základě nových poznatků předpokládáme, že se jedná buď o jiný, patrně nedokončený příkop, nebo o několik stavebních jam uspo-

Obr. 1. Brno-Bohunice, Nový a Starý Lískovec. Celkový pohled na jižní úsek ohrazení osady kultury s lineární keramikou od jihovýchodu.

Brno-Bohunice, Nový a Starý Lískovec. Der Gesamtblick auf den südlichen Teil von der Umzäunung der Siedlung der LBK von Südosten.

řádaných do řady. Skutečné, asi oválné ohrazení osady s delší osou probíhající od SZ k JV zmíněný prostor s největší pravděpodobností úplně minulo, neboť jak naznačují další místa na východním a severním okraji naleziště, kde se ho podařilo prozkoumat, mělo po celém obvodu naprosto stejný charakter.

Michal Přichystal

Literatura

- Berkovec, T. 2004: Ohrazené areály kultury s lineární keramikou na Moravě (I). Brno-Nový Lískovec. Pod Kamenným vrchem. *Archaeologiae Regionalis Fontes* 5. Olomouc.
- Čižmář, Z. 1998: Nástin relativní chronologie lineární keramiky na Moravě (poznámky k vývoji výzdobného stylu). *Acta Musei Moraviae, Sci. soc.* 83, 105–139.
- Geislerová, K. 1980: Záchraný výzkum na neolitickém sídlišti u Nového Lískovce (okr. Brno). *Přehled výzkumů* 1978, 9–10.
- Geislerová, K. 1996: Neolitické osídlení s příkopem v Brně-Novém Lískovci. *Pravěk NŘ* 1994/4, 17–41.
- Medunová-Benešová, A. – Vitula, P. 1994: Siedlung der Jevišovice-Kultur in Brno-Starý Lískovec. *Fontes Archaeologiae Moraviae* 22, Brno.
- Přichystal, M. 2006: Brno (k. ú. Starý Lískovec, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 47, 102–103.
- Tichý, R. 1972: Neolitické osídlení u Brna-Lískovce (okr. Brno). *Přehled výzkumů* 1971, 34–35.
- Vitula, P. 1993: Záchraný výzkum neolitických, eneolitických a halštatských objektů na katastrech Starého a Nového Lískovce (okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 1989, 112–113.

Resumé

Brno (Kataster Bohunice, Nový und Starý Lískovec, Bez. Brno-město). Westlich von der Netroufalky Str. Linienbandkeramik. Siedlung, Bestattung in der Siedlung. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Jundrov, okr. Brno-město) „U jezírka“. MMK. Sídliště. Povrchový průzkum.

V oblasti brněnské kotliny existovalo do roku 2002 dvaatřicet lokalit kultury s MMK (Kuča – Kazdová – Přichystal 2005, 37). Díky povrchové prospekci ve dnech 24. 4. a 8. 5. 2000, 26., 27. a 29. 4. 2001 jednoho z autorů (K. Kirchner) došlo k objevu nového sídliště této kultury. Lokalita je v současnosti znehodnocena navážkami ze dna rybníka, proto v tomto prostoru nemůžeme s největší pravděpodobností předpokládat v budoucnu další nálezy.

Zájmová lokalita (obr. 2) se nachází na plochem hřbetu, na západním okraji katastrálního území Jundrov, v rámci obory Holedná, asi 500 m JJV, od sídliště Bystrc (ul. Černého). Lokalita je situována nad Údolím oddechu severozápadně od zelené turistické cesty vedoucí ke studánce U jezírka (vzdálena cca 100 m). Lokalita leží na západním okraji geomorfologického okrsku Kohoutovická vrchovina (geomorfologický celek Bobravská vrchovina, Demek – Mackovčin 2006), který se výrazně zvedá na západním okraji brněnské kotliny. Zájmový plochý hřbet je výrazně protažen ve směru ZJZ-VSV

Obr. 2. Mapa 1 : 50 000. Brno (k. ú. Jundrov, okr. Brno-město). Poloha lokality.
Map 1 : 50 000. Brno (cadastral territory of Jundrov, Brno-město district).

a jeho nadmořské výšky stoupají směrem východním z 286 až na 305 m. Hřbet je omezen příkrými svahy (až 30°), výrazně se zvedajícími (až 50 m) nad plochou soutokovou oblastí potoka Vrbovce a pravostranného bezejmenného přítoku v Údolí oddechu. Povrchové sběry byly provedeny ve střední části hřbetu na mírném svahu o sklonu 3–4°, kde se nachází políčko pro zvěř v oboře. Rozsah nadmořských výšek zájmové lokality je 293–299 m a svah je celkově orientován k JZ. Od S a SV je lokalita chráněna vrcholovou částí Kohoutovické vrchoviny s kótou Holedná (391 m n. m.). Severozápadním směrem přechází mírný svah lokality do plošiny omezené příkrými svahy hluboké rokle protékané periodickým tokem s prameništěm U jezírka (relativně blízko zájmového území). Jižním směrem pak přechází do rozsáhlé sníženiny vyplněné mocnými svahovými soliflukčními sedimenty. Zde se ve vzdálenosti asi 100–150 m od zájmové lokality vyskytuje zamokření a rozptýlená prameniště (Kirchner – Rošinský 2006). Skalní podloží zájmové lokality tvoří kadamské horniny brněnské masivu (dioritová zóna centrálního bazického pásma) – převážně diority a metadiority (Hanžl 1999; Müller – Novák 2000). V rámci lokality jsou překryty jilovitohlinitými svahovinami a místy sprašovými hlínami.

Keramický materiál je z hodnocených nálezů nejlépe identifikovatelný. Necelé dvě desítky velmi drobných střepek nevykazují žádné výrazné chronologické znaky. Střepek jsou makroskopicky omleté z písčité hmoty, zbarvené od odstínu černé, šedé až do oranžové barvy. Velikost kamének v keramické hmotě nepřesahuje 1 mm. Podle současného stavu poznání i vzhledem k charakteru ostatních průvodních složek celé kolekce můžeme sídliště odpovědně datovat do kultury s MMK.

Z povrchových sběrů bylo dále získáno 15 kusů kamenné štipané industrie (obr. 3:1–5). V nevelké kolekci jsou zastoupena 3 jednopodstavová čepelová jádra (rohovec typu Krumlovský les II 2×, spongolit). Soubor dále obsahuje 3 úštěpy (rohovec typu Krumlovský les II 2×, rohovec typu Olomučany), 4 čepele (mezialní část–přepálená Krumlovský les II,